

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора

Ніканорова Олексія Костянтиновича

на дисертаційну роботу Шестопаля Наталії Олександрівни

«Фізична терапія осіб із вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія, галузь знань 22 Охорона здоров'я

Актуальність. Проблема провадження фізичної терапії військових Збройних Сил України є особливо актуальною сьогодні, коли продовжуються повномасштабні військові дії. Поранення кінцівок переважають у всіх військових конфліктах, тому що це – одна з найменш захищених анатомічних ділянок. Вони складають у середньому 64 % від всіх пошкоджень. Серед них внутрішньо-суглобові ураження спостерігаються у 17,1 % постраждалих, пошкодження великих кровоносних судин при вогнепальних пошкодженнях великих суглобів верхніх кінцівок досягають 3%. На сьогодні збільшується частота тяжких ушкоджень м'яких тканин та кісток, що призводить до найчастішого розвитку інфекційних ускладнень (близько 32 %), високого відсотку сповільненої консолідації та хибних суглобів (12 %) та формування поширених дефектів кісток (до 15 %).

Лікування та подальше відновлення військовослужбовців, що отримали мінно-вибухові, осколкові та вогнепальні поранення кінцівок залишається актуальною проблемою для військової медичної служби Збройних Сил, а також для національної системи охорони здоров'я України. За час, що минув після закінченні другої світової війни, відбулася значна еволюція артилерійської, вогнепальної зброї та боеприпасів різного калібру. Як наслідок різко зросли масштаби і тяжкість руйнування тканин, в рази збільшилась кількість множинних та комбінованих травм. Травматична хвороба, яка розвивається у відповідь на сучасну бойову травму, зазвичай,

характеризується тривалим і складним перебігом з високими показниками смертності або інвалідизації. Ці обставини спонукають розвивати нові підходи до лікування та фізичної терапії поранених військових.

Все перераховане вище свідчить про необхідність розробки, наукового обґрунтування й доведення ефективності алгоритму фізичної терапії, заснованого на використанні раціональних засобів і методів відновлення осіб з вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки, заснованого на застосуванні сучасної моделі Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, що дозволить пришвидшити результативність відновлення функцій та діяльності верхньої кінцівки поранених, їх професійно-соціальну адаптацію.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі фізичної терапії та ерготерапії Національного університету фізичного виховання і спорту України відповідно до Плану Науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр. за темою 4.8. «Організаційні та методичні особливості фізичної реабілітації осіб з вогнепальними та мінно-вибуховими ураженнями» (номер державної реєстрації 0116U001667) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 4.2 «Відновлення функціональних можливостей, діяльності та участі осіб різних нозологічних, професійних та вікових груп засобами фізичної терапії» (номер державної реєстрації 0121U107926).

Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні, побудові та апробації алгоритму заходів фізичної терапії осіб із вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки, а також в проведенні реабілітаційних заходів в клініці реабілітації, професійної патології та нетрадиційних методів лікування Ірпінського військового госпіталю.

Ступінь обґрунтування наукових положень і висновків, які сформульовані у дисертації. Наукові результати дисертації висвітлені в 15

наукових публікаціях: 2 статті у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 2 статті у періодичному науковому виданні Румунії, проіндексованому в базі даних Scopus (Q3, Q2); 1 стаття у періодичному науковому виданні Словаччини, проіндексованому в базі даних Scopus (Q4); 10 публікацій апробаційного характеру.

Основні положення дисертації, висновки та результати представлено на міжнародних та вітчизняних конференціях: Міжнародна наукова конференція молодих учених «Молодь і олімпійський рух» (2018, 2019, 2021; Київ, Україна), II Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (2019; Київ, Україна), Міжнародна науково-практична конференція «Фізичне виховання, спорт та фізична реабілітація: проблеми і перспективи розвитку». (2021; Київ, Україна), XI Міжнародна науково-методична конференція «Сучасні технології в галузі фізичного виховання, спорту, фізичної терапії та ерготерапії» (2021; Харків, Україна), Міжнародна конференція «Physiotherapy and health» (2021; Trencin, Slovakia), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Місце і роль фізичної терапії у сучасній системі охорони здоров'я» (2022; Чернівці, Україна), Міжнародна наукова конференція з фізичного виховання та спорту «Розвиток фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану» (2022; Ченстохова, Республіка Польща), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації на сучасному етапі розвитку держави» (2022; Київ, Україна), IV науково-практична internet- конференція з міжнародною участю «Сучасні тенденції спрямовані на збереження здоров'я людини» (2023; Харків, Україна).

Для вирішення поставлених завдань були використані адекватні методи наукового пошуку, які дозволили обґрунтувати на високому науково-методичному рівні основні положення результатів дослідження та висновки дисертаційної роботи.

Наукова новизна полягає в тому, що в роботі:

- вперше на підставі показників, що характеризують порушення функціонального стану, якості життя й обмеження у соціальній та професійній діяльності військовослужбовців, розроблено та науково обґрунтовано алгоритм застосування заходів фізичної терапії в осіб з вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки, що ґрунтується на базових принципах Міжнародної класифікації функціонування, обмеження;
- вперше в межах розробленого алгоритму впроваджена програма фізичної терапії осіб з вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки з урахуванням локалізації травми, яка включала комплексний підхід щодо застосування реабілітаційних заходів, зокрема рухової активності цілеспрямованих дій з моделюванням ситуацій, бімануальної терапії, терапевтичних вправ у воді, позиціонування, лікувального масажу, постізометричної релаксації та спеціальних тренажерів, спрямованих на відновлення навичок повсякденного життя і діяльності, пов'язаної з виконанням обов'язків військовослужбовця;
- вперше отримано дані про специфіку відновлення якості життя військовослужбовців з пораненнями верхньої кінцівки з урахуванням особливостей професійної діяльності, психоемоційного стану та соціальної активності;
- уточнено та конкретизовано набір категорій та методів обстеження в осіб з вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки відповідно до доменів Міжнародної класифікації функціонування, інвалідності та здоров'я та на підставі аналізу щоденної діяльності та потреб військовослужбовців;
- доповнено та розширено дані щодо позитивного впливу сучасних заходів фізичної терапії в осіб з пораненнями верхньої кінцівки на ефективне відновлення стану військовослужбовців, швидке повернення

їх працездатності, готовності до виконання та досягнення військових цілей під час бойових дій;

— дістали подальшого розвитку знання щодо застосування біопсихосоціального підходу в організації реабілітаційного процесу військовослужбовців із вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки;

— поглиблено дані про вплив психоемоційного стану на відновлення фізичної, соціальної активності та професійної діяльності військовослужбовців після поранення верхньої кінцівки.

Практична значущість. Отримані результати щодо застосування алгоритму заходів фізичної терапії сприяли відновленню маніпулятивної функції вільної верхньої кінцівки, відновленню функціональної незалежності та покращенню якості життя військовослужбовців із вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки. Результати дослідження ефективності розробленого алгоритму фізичної терапії свідчать про можливість його застосування в спеціалізованих лікувальних установах, реабілітаційно-оздоровчих, санаторних закладах, зокрема, технологія реабілітаційного втручання, яка розроблена в межах запропонованого алгоритму, впроваджена в практику роботи клініки реабілітації, професійної патології та нетрадиційних методів лікування Ірпінського військового госпіталю. Крім того, отримані результати використовуються в лекційному матеріалі, практичних і семінарських занять з навчальних дисциплін «Клінічний реабілітаційний менеджмент при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату», а також «Фізична терапія та ерготерапія при травмах та захворюваннях опорно-рухового апарату» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра за відповідним напрямом, а також до підготовки об'єктивного структурованого клінічного іспиту (ОСКІ) для студентів спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» Національного університету фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ).

Оцінка змісту дисертації. Структура рецензованої дисертаційної роботи відповідає вимогам вищої школи і включає: вступ, шість розділів (огляд літератури з досліджуваної проблеми; методи і організація досліджень; характеристику функціонального стану пацієнтів на етапі попереднього дослідження; алгоритм фізичної терапії; перевірка ефективності впровадженого алгоритму відновлення, аналіз і узагальнення результатів дослідження), висновки, список літературних джерел, додатки.

У вступі автором обґрунтовано актуальність окресленої проблеми, що підтверджує теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження, спрямованого саме на теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку алгоритму фізичної терапії.

В огляді літератури автор проаналізував уявлення щодо патогенезу вогнепальної травми вільної верхньої кінцівки, сучасний стан розбудови комплексних програм фізичної терапії при вогнепальних ураженнях верхньої кінцівки, засоби, що застосовуються в процесі відновлення тематичних пацієнтів.

Аналізуючи численні джерела вітчизняної та зарубіжної науково-методичної літератури, автор, тим не менш, доходить висновку, що механізм вогнепальних поранень є багатофакторним та комбінованим, що обумовлює особливості патогенезу і патоморфологічних змін в тканинах, та в свою чергу, вимагає спеціального підходу щодо підбору засобів і методів фізичної терапії даних осіб.

Стосовно другого розділу необхідно відзначити адекватний рівень клініко-інструментального забезпечення досліджень.

У розділі 3 автор наводить докладну характеристику морфо-функціонального стану пацієнтів на етапі попереднього дослідження: антропометричні характеристики тіла; гоніометрія, динамометрія, а також шкали (BAШ, FIM і DASH).

У розділі 4 дисертантом представлено алгоритм заходів фізичної терапії осіб з вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки, що ґрунтується

на дидактичних принципах і принципах фізичної фізичної терапії, сучасній моделі Міжнародної класифікації функціонування, інвалідності та здоров'я. Розроблений алгоритм передбачав поетапне впровадження реабілітаційних заходів за трьома періодами: ранній післяопераційний, пізній післяопераційний та відновлювальний, основою яких були індивідуально підібрані та диференційовані заходи – мобілізація суглобів, методика ППР, спеціальні терапевтичні вправи, вправи з м'ячами різного діаметру та еластичними стрічками Thera-band, бімануальна терапія, терапевтичні вправи в воді, рухова активність цілеспрямованих дій з моделювання ситуацій, значущих для кожного пацієнта та його професійної діяльності, спрямовані на: зміцнення м'язово-зв'язкового апарату, поліпшення діяльності опорно-рухового апарату, поліпшення обмінних процесів шляхом посилення крово- і лімфообігу в кінцівці; відновлення втрачених функцій; профілактика розвитку можливих ускладнень. Також кожний пацієнт отримував рекомендації для самостійного виконання комплексу вправ.

У розділі 5 аналізується ефективність розробленого алгоритму фізичної терапії, наводяться порівняльні результати клінічних і соціологічних методів дослідження.

У розділі 6 автор здійснює узагальнення отриманих даних.

Достовірність і обґрунтованість основних висновків і положень дисертаційного дослідження не викликає сумнівів.

Висновок. Дисертаційна робота Шестопап Наталії Олександрівни «Фізична терапія осіб із вогнепальними пораненнями вільної верхньої кінцівки» є завершеною працею, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам п.10 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р № 567, профілем вченої ради Д 26.829.02 та паспорту спеціальності 227 Фізична терапія та ерготерапія, і може бути рекомендована до офіційного захисту.

Загальні зауваження:

1. В 1 розділі необхідно розширити розділ та звернути увагу на те, що саме не досліджене та на що необхідно спрямувати головний вектор дослідження та які комплекси засобів та методик пропонують автори у побудові сучасних комплексних програм фізичної терапії тематичних пацієнтів.
2. Комплекси вправ бажано перенести у додатки згідно функціональних періодів.
3. Робота містить деякі орфографічні та стилістичні помилки.

Вище перелічені зауваження носять дискусійний і рекомендаційний характер і не знижують актуальності і значення проведеної роботи.

Рецензент:

професор кафедри
фізичної терапії
та ерготерапії НУФВСУ,
д.фіз.вих.

О.К. Ніканоров

Підпис Дереди Т.Г. засвідчую

Проректор з науково-педагогічної роботи
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

О. В. Борисова